

NDM

Justitiedepartementet

Att: Anna Avenberg
103 33 Stockholm

Stockholm, 25 april 2014

Remissvar

Patent- och marknadsdomstol (Ds 2014:2)

Ert dnr: Ju2914/129/DOM

Näringslivets Delegation för Marknadsrätt – NDM - är ett samarbetsorgan inom svenskt näringsliv, främst i frågor som rör konsumentpolitik och marknadsrätt i vid mening. NDM företräder 24 näringslivsorganisationers och branschers gemensamma intressen på angivna områden. En medlemsförteckning bifogas.

Sammanfattning

- Skälen för att koncentrera mål och ärenden inom marknadsrätt och immaterialrätt är övertygande. Så långt stämmer förslaget med vad NDM och näringslivet i stort föreslagit sedan länge. Glädjande är att man uttalat vill skapa en domstolsprövning som uppfyller höga krav på effektivitet och kvalitet.
- NDM menar dock att förslaget har allvarliga avigsidor och inte kan genomföras utan att omarbetas väsentligt. Problemen sammanhänger framför allt med de långa – och förlängda – instanskedjorna och den svaga prejudikatsfunktionen. Förslaget svarar inte mot företagets och näringslivets behov. Om bristerna inte kan åtgärdas är det bättre att någon omläggning inte genomförs.
- NDM vidhåller sin uppfattning att den bästa lösningen är en ny, ”breddad” specialdomstol.
- För konkurrens- och marknadsföringsmålen innebär förslaget avsevärda försämringar, samtidigt som det inte åtgärdar de allvarliga bristerna i patentprocessen, vilka skadar tilltron till patentsystemet och själva innovationsklimatet.
- Förslaget att införa tre instanser generellt leder till oacceptabel tidsutdräkt och rättsosäkerhet. En ny ordning måste överta den erkänt effektiva MD-processen så att de mål och ärenden som idag med hög kvalitet och prejudicerande verkan prövas snabbt och till rimliga kostnader kan även fortsättningsvis hanteras så. Möjligheten att utsträcka

förfarandet till andra måltyper bör utredas. De mindre företagens särskilda behov av att processkostnaderna begränsas måste beaktas.

- Förvärvskontrollen förlängs till tre domstolsinstanser, utan slutlig tidsgräns. Detta förslag går rakt emot reformbehovet och måste avvisas.
- NDM kan inte godta de försök som görs i Ds:en att bagatellisera den tidsfördröjningen som följer av att instanskedjan förlängs och menar att någon regelrätt konsekvensanalys inte har utförts.
- Förslaget innebär en svag och otydlig prejudikatsfunktion. NDM menar att Högsta domstolen i huvudsak inte har förutsättningar att leda rättsutvecklingen på områdena för konkurrens, marknadsföring och patent m m. Ansvar för praxisbildningen bör istället läggas på den specialiserade (över)domstolen.
- NDM tillstyrker att mål och ärenden koncentreras som föreslås, men menar att fler måltyper bör utredas för att också omfattas.
- NDM tillstyrker att särskilda tekniska och ekonomiska expertledamöter ska ingå i den nya ordningen. Däremot avstyrker NDM förslaget till regler om ledamotsantalet, vilka medför en klar kompetensförsvagning. Varje nyordning måste garantera starka sammansättningar. NDM menar vidare att förslaget inte skyddar och säkerställer de föreslagna domstolarnas resurser och arbetsbetingelser. Detta hotar effektivitet och kompetens.
- NDM tillstyrker de föreslagna preklusionsreglerna, liksom att kumulation kan ske som anges. NDM anser dock att det senare behöver breddas och bör i likhet med ett antal andra frågor utredas vidare innan reformen genomförs.
- Det namn som bör användas är enligt NDMs uppfattning Marknadsdomstolen.

Huvudsaklig inställning

Det är bra att behovet av en särskild domstolsordning med hög kompetens och specialisering erkänns. Skälen för att koncentrera de berörda måltyperna är övertygande. Så långt stämmer förslaget med vad NDM och näringslivet i stort föreslagit sedan länge. Glädjande är att man uttalat vill skapa en domstolsprövning som uppfyller höga krav på effektivitet och kvalitet (s 190 i Ds:en). Det är också tillfredsställande att alternativet med förvaltningsdomstol avförs från diskussionen (s 188).

NDM menar dock att förslaget har allvariga avigsidor och inte kan genomföras utan att omarbetas på väsentliga punkter. Problemen sammanhänger framför allt med de långa – och förlängda – instanskedjorna och den svaga prejudikatsfunktionen. Förslaget svarar inte mot företagens och näringslivets behov. Om dessa brister inte kan åtgärdas är det, enligt NDMs uppfattning, bättre att någon omläggning inte företas.

NDM har tidigare stött och själv lagt fram förslag om att aktuella mål- och ärendetyper skulle hanteras inom en ny och ”breddad” specialdomstol¹. Vi vidhåller att detta vore det upplägg som

¹ Se bl a NDMs yttrande över Mål och medel (SOU 2010:44).

bäst garanterar de goda egenskaper som krävs för hög kvalitet och snabbhet, samtidigt som nackdelarna kan minimeras. Det är nämligen baksidor med alla tänkbara konstruktioner. Mot specialdomstol har bl a anförts att immaterialrättsliga brottmål inte kan hanteras den vägen (s 190). Det må vara, men som inrättandet av den nya finska Marknadsdomstolen visar, överstiger fördelarna med en sådan lösning vida denna nackdel. Alternativet med specialdomstol nämns i Ds:en, men avfärdas på ett märkligt sätt utan närmare diskussion (s 189 f).

Vi menar att ansatsen att till varje pris pressa in dessa mål och ärenden – som erkänt är speciella – i den allmänna domstolsmodellen är olycklig. Det leder till att fyrkantiga stavar ska tryckas in i runda hål, något som sällan blir bra.

NDM beklagar att förslaget arbetats fram med så ensidigt domstolsperspektiv. Domstolarna är faktiskt till för användarna och inte tvärtom. Det är avslöjande att i den sk konsekvensanalysen (s 317 f) villkoren för företagande påstås inte påverkas av förslaget annat än genom att domstolsordningen ändras. Negativa effekter bagatelliseras med hänvisning till att endast få mål berörs. Småföretagens särskilda behov tas inte upp. Resonemangen här vittnar om bristande medvetenhet om betydelsen av en fungerande legal infrastruktur för investeringar, innovation, jobbskapande och företagande i allmänhet.

Förslaget rör komplexa och komplicerade processuella förhållanden genom att det för samman mål/ärenden från olika, låt vara besläktade, rättsområden. Det står klart att underlaget är för knapphändigt och inte tillräckligt belyser alla de viktiga aspekter som måste beaktas. Det är tydligt att beredningen bort ske inom ramen för en offentlig utredning, istället för genom ett mörklagt arbete i departementet. Frågan måste utredas ytterligare och det är NDMS förhoppning att det denna gång ska ske i öppna och transparenta former.

I den fortsatta bredningen måste man ta hänsyn till att reformbehovet varierar mellan de berörda områdena. En grundförutsättning måste vara att välfungerande processer inte ska försämrats eller förstöras, medan angelägna processreformer på andra områden givetvis bör genomföras.

Är det bråttom? Saken har i delar och perioder diskuterats i tre decennier och man kan kanske tycka att det är dags att komma till skott. Det utgör dock ingen anledning att nu rusa fram bara för att döda frågan. Det finns tid att göra den ytterligare utredning som krävs. Det bör betänkas att en strukturell omläggning av den typ som föreslås i allt väsentligt ter sig som irreversibel. Det gäller alltså att få det rätt från början.

NDM menar att om en ny specialdomstol inte kommer till stånd, måste ändå den effektiva processen i Marknadsdomstolen (MD) bevaras och även utsträckas till andra måltyper. Det blir då nödvändigt att söka en lösning – inom allmän domstol – med en enhet som kan fungera som första och i huvudsak enda instans i vissa mål/ärenden och som andra och i huvudsak slutlig instans i övriga, så som MD gör idag. NDM vill understryka att en sådan lösning inte strider mot principen att tyngdpunkten ska ligga i första instans. Mål börjar givetvis alltid i första instans och det är inte fråga om att "gå direkt till andra instans". Ingen som stämt (eller blivit stämd) i MD kan ha upplevt sig vara i andra instans.

Domstolsväsendet måste svara upp mot verklighetens krav

Transaktions- och beslutstempot är på många marknader, liksom allmänt i ekonomin, högt uppdrivet och tenderar att öka ytterligare. Eskalerande utvecklingskostnader och allt kortare produktcykler kräver ofta snabb och dyr marknadspenetration för att nå lönsamma volymer. Samtidigt består företagets värde i ökad utsträckning av immateriella tillgångar, patent, know-how och starka varumärken (s k brand equity), vilka fordrar stora marknadsinvesteringar under lång tid – men som snabbt kan raseras bl a genom åtgärder från konkurrenter och andra aktörer. Allt detta innebär att rättsliga tvister som berör sådana tillgångar och ageranden på marknaden måste kunna avgöras snabbt och rätt, dvs medan det alltjämt är meningsfullt och har kommersiell relevans. Processkostnaderna måste hållas på rimlig nivå. Detta talar för korta instanskedjor, vilket också motverkar processmissbruk.

Instanskedjans längd; tidsåtgång och rättssäkerhet

Det största enskilda problemet med förslaget är att man generellt inför prövning i tre instanser. För mål som f n hanteras i MD innebär det en förlängning från en till tre instanser eller från två till tre. Detta leder med säkerhet till betydande och skadlig tidsutdräkt, vad man än säger i Ds:en. Där görs det rätt provocerande påståendet att förlängningen av instanskedjan inte ska påverka handläggningstiden (s 203). Det säger sig självt att detta inte ö h t stämmer, men vissa mål på aktuella områden fordrar typiskt sett en sådan handläggning att de i varje instans tar lång tid, även med ett kompetent och effektivt förfarande. Tydliga exempel är patentmål och kartell- eller dominansmål med regelmässigt omfattande och komplicerat processmaterial och muntlig bevisning. I åter andra kräver relevans- och effektskäl att slutlig dom kan meddelas på kort tid; detta gäller bl a många marknadsföringsmål, som därtill kan ha betydande komplexitet.

Dagens möjlighet till MD-förbud genom ett eninstansförfarande som kan väntas ta ett år eller mindre är av stor betydelse i den vanliga situationen att det saknar kommersiellt intresse att få ett rättsligt avgörande med de processtider som är normala i allmän domstol och oundvikliga med flera instanser. Att rättegångskostnaderna därmed begränsas kan också ha avgörande betydelse för att en rättslig prövning ska vara kommersiellt motiverad, särskilt för mindre företag.

NDM noterar att tidigare försök med tvåinstanssystem för marknadsföring- och konkurrens mål fick avvecklas redan efter en kortare period, med en återgång till ett eninstansförfarande i MD, se prop 1997/98:130 resp 1997/98:188. Det anfördes bl a: "Redan det förhållandet att två domstolsinstanser prövar saken innebär dock att förfarandet tar tid. Handläggningen av ett mål tar ju en viss tid även med effektivast tänkbara hantering av målet"². Reformen nämns i Ds:en (s 157), men synbarligen utan att beaktas vidare.

Det vill förefalla som om man i Ds:en är i villfarelsen att koncentration av aktuella mål, vilket det finns starka skäl för, av sig självt också leder till en tidseffektiv ordning, även med tre instanser. Detta är en med förlov sagt verklighetsfrämmande uppfattning, som inte heller tar hänsyn till intresset av rimliga processkostnader.

² Förstnämnda prop, avsnitt 6.8.1.

Det är välkänt att mindre företag i betydande utsträckning avstår från att hävda sin rätt, bl a inför hotet att drabbas av utdragna processer och höga, men svårberäknade kostnader, för det fall man skulle förlora i slutändan. Detta gäller både ifråga om att försvara sig mot rättsliga angrepp och att påtala andras överträdelse. I Ds:en tas detta inte ens upp och småföretagen lämnas, anmärkningsvärt nog, således i sticket. Det är naturligtvis angeläget att missförhållandena rättas till i samband med koncentrationsreformen och inte tvärtom permanentas eller t o m avsevärt förvärras.

NDM vill här särskilt understryka att förslaget i Ds:en medför en allvarlig försämring vad gäller MD-målen och inte tillgodoser det angelägna behovet av en snabbare, enklare och billigare patentprocess framförallt i förbuds-/intrångsmål. Det är uppenbart att den tids- och kostandskrävande processen undergräver tilltron till patentsystemet och hotar dess innovationsstimulerande verkan. Detta måste nu åtgärdas.

Det är en missuppfattning att prövning i fler domstolsinstanser självklart och odelat innebär ökad rättssäkerhet. Tid är nämligen också en rättssäkerhetsfråga. Hur många instanser som fordras och vilken tidsutdräkt som kan accepteras är förstas en avvägningsfråga som utfaller olika för skilda måltyper. Här gäller det framåtsyftande besked om innovationer, investeringar, distributionsupplägg, säljargument, produktutformning, vertikala och horisontella bindningar, marknadsföringskoncept etc, där tidsfaktorn är av avgörande betydelse. I prop 1997/98:130 (a st) uttalas:

"Från rättssäkerhetssynpunkt är de nackdelar i form av tidsutdräkt m m som dessa förhållanden [två instanser] innebär klart större än de fördelar för rättssäkerheten som kan ligga i att flera instanser deltar i prövningen."

Med flera instanser följer också processuell komplexitet i det att procedurfrågor kan överklagas särskilt och då föranleda flera olika prövningsomgångar.

Ifråga om förvärvskontrollen enligt konkurrenslagen framkommer tydligt att man i Ds:en inte insett karaktären hos dessa ärenden. Förvärv och andra koncentrationer prövas inom snäva faser, vilket motiveras av affärernas extrema tidskänslighet. Konkurrensverket kan ansöka om förbud mot koncentrationen i Stockholms TR, vars beslut kan överklagas hos MD. Två domstolsinstanser således, vilket ansetts behövt eftersom åtgärden är så ingripande. I praktiken förekommer dock ingen domstolsprövning. Sedan det nuvarande systemet tillkom 1993 har ett (1) fall förekommit i slutinstansen (MD 1998:10, *Optiroc*). Om verket beslutar att väcka talan i TR, dras förvärvet regelmässigt tillbaka. Den huvudsakliga förklaringen är den tid en domstolsprövning tar. Det är alltså angeläget att förvärvsprocessen ytterligare effektiviseras, så att en reell möjlighet att få verkets bedömningar prövade erbjuds.

Förslaget i Ds:en går nu i rakt motsatt riktning – förvärvsprövning i tre instanser, och därtill utan tidsgräns i sista instans (!). NDM menar att detta helt saknar möjligheter att fungera och inte kan godtas.

I Ds:en (s 322) försöker man bagatellisera den generella förlängningen av handläggningstiden med att det är få mål och att krav på prövningstillstånd (pt) gäller. Det är för NDM obegripligt hur antalet kan rättfärdiga en utdragen rättegång, utan hänsyn till målens angelägenhetsgrad och betydelse för den enskilde och i allmänhet. Prövningstillstånd är inte liktydigt med

fullföljdsförbud, utan innebär att mål, om än inte alla, prövas i högre instans. På bl a konkurrensområdet måste man räkna med att frekvensen förblir hög (se prop 2007/08:135, s 93). Det är klart att ett företag, särskilt ett mindre, som överväger att stämma en konkurrent i sin kalkyl över tids- och kostnadsrisker och andra konsekvenser måste ta in möjligheten av att det blir tre instanser.

NDM menar sålunda att MD-processen måste överföras till en ny ordning och att det finns anledning att införa kortade instanskedjor för fler måltyper än idag. Särskilt bör detta utredas på patentområdet.

NDM vill slutligen påpeka att eninstansförfarandet i MD sedan länge är väl etablerat och accepterat. Det har trots ett stort antal utredningar på konkurrens- och marknadsföringsområdena inte utsatts för nämnvärd kritik.

Prejudikatbildningen

Enligt Ds:en syftar förslaget till en god och enhetlig prejudikatbildning (s 201 ff). NDM menar dock att detta resultat inte uppnås. Det beror på att Ds:en övervärderar Högsta domstolens (HD) möjligheter att fullgöra denna funktion på främst de specialiserade områdena för konkurrens, marknadsföring och immaterialrätt. I själva verket torde HD sakna förutsättningar att leda rättsutvecklingen i frågor om materiell konkurrens- och marknadsföringsrätt samt patenträtt. Erfarenheterna på just patentområdet är talande. HD, som nu är prejudikatsinstans, har under lång tid i stort sett konsekvent avstått från att ta upp patentfrågor.

Argumentationen i Ds:en framställer HD som en omnipotent inrättning självklart överlägsen och mer kvalificerad än den föreslagna, specialiserade överdomstolen (s 203 f). Det kan här räcka med att erinra om uttalandet av ledamoten i US Supreme Court, Robert H Jackson: "We are not last because we are infallible; we are infallible because we are last".

Samtidigt som det pläderas för HDs rättsbildande roll anförts på annat håll (s 264) att överdomstolen ska ha "ett visst ansvar för prejudikatbildningen". Detta skapar oklarhet om var ansvaret egentligen ligger och kan befaras gå ut över den praxisskapande verksamheten.

Inrättas en specialiserad överdomstol måste syftet därmed också vara att den ska kompetent och effektivt kunna svara för prejudikatbildningen på i vart fall de flesta av de berörda rättsområdena. Något behov av HDs medverkan finns då inte, eller inskränker sig till sådant som grundlagsfrågor, straffrätt, allmän processrätt och liknande. I dessa delar bör en sk ventil införas. Det är enligt NDMs uppfattning mycket viktigt att det klargörs var prejudikatsansvaret är placerat.

Ds:en uppmärksammar – förvånande nog – inte alls de aktuella rättsområdenas stora och växande beroende av EU-rätten. Det fordras här djup kunskap och insikt om den komplexa normering som sker genom EU-domstolarnas praxis. Utrymmet för rent "svensk" rättsbildning i materiella hänseenden är begränsat. Även detta talar för att rättsbildningen ska placeras i den specialiserade domstolen.

Även behovet av korta instanskedjor talar för att HD i huvudsak inte ska kopplas in.

Jurisdiktion; måltyper som bör omfattas

NDM tillstyrker att de måltyper som anges i Ds:en koncentreras som föreslås, men menar att fler bör omfattas av reformen. Vi anser att det är viktigt att frågan om den nya domstolsorganisationens jurisdiktion ges ett helhetsgrepp redan från början – av systemskäl, men också för dimensionering och bemanning. Det kan visa sig inte fullt så enkelt att i efterhand addera nya måltyper, ehuru det skulle vara lättare vid en lösning med specialdomstol.

Här har man in Ds:en inte fullföljt utredningen ordentligt. Uppenbara ytterligare "kandidater" att ingå är statsstöds mål, LEK-mål, mål om upphandlingsskadestånd och –skadeavgift samt företagshemligheter. Vidare bör registrering av firma omfattas (den i Ds:en anförda associationsrättsliga kopplingen saknas i praktiken). Man kan också överväga att samla ärenden enligt produktsäkerhetslagen (dessa låg tidigare i MD, men överfördes till en ordning med myndighetsbeslut och överprövning i förvaltningsdomstol).

Sammansättning och resurser

Marknadsdomstolen har idag en sammansättning som garanterar hög och allsidig kompetens. Detta är naturligtvis en förutsättning för att kunna möta kraven på kvalitet och snabbhet. För domförhet fordras fyra ledamöter, men vid behov kan bl a fler experter tillföras och sitsen omfatta ända upp till sju ledamöter.

NDM tillstyrker att särskilda ekonomiska och tekniska ledamöter även i fortsättningen ska medverka i berörda mål. NDM vill understryka att detta är av avgörande betydelse.

NDM anser det vara mycket viktigt att en ny domstolsordning på motsvarande sätt som i MD utmärks av starka sammansättningar. Det behövs givetvis för att åstadkomma materiellt korrekta avgöranden, men också för att den nya organisationen ska vinna förtroende och tillit. Förslaget (s 239 ff) är på denna punkt klart oroande och otillfredsställande. För i vart fall mål om konkurrens och marknadsföring innebär det en tydligt försvagad sammansättning, och därmed kompetens. Det rör sig här trots allt om de mest komplicerade och omfattande mål som förekommer. Att det alls vore möjligt att pröva ett ärende om t ex dominansmissbruk i en tvåsits är bara för klen. Visserligen kan sitsen utökas med en (1) ledamot vid behov, men även det är för svagt. Själva utgångspunkten måste ändras så att normalsammansättningen blir minst fem ledamöter. Är målet/ärendet av enkel beskaffenhet kan kanske antalet minskas. Vi menar också att de särskilda ledamöterna bör kunna medverka i fler mål och mer flexibelt än man tänkt sig i Ds:en, t ex att ekonomiska experter vid behov kan delta i immaterialrättsliga mål och tekniska ledamöter i marknadsrättsliga mål.

Mycket viktigt är också att domstolsorganisationen uthålligt tillförs adekvata resurser och kan koncentrera arbetet på dithörande måltyper, utan att domarna tvingas rycka in på andra områden. Enligt Ds:en ska de mål som omfattas vara den särskilda domstolens "främsta och huvudsakliga uppgift" och de ska inte kunna nedprioriteras för mål som ligger utanför (s 199). Det kan låta bra, men redan på samma sida tas det mesta tillbaka; det finns inga vattentäta skott och en anpassning till över- och underbelastning ska ske. NDM menar att detta öppnar för just den resursdränering som skulle undvikas. Det visar på svagheten i en lösning med särskild domstol, dvs en avdelning som ska hävda sig i resurstilldelningen inom den större

verksamheten där andra prioriteringar gäller. Detta är oroande och måste åtgärdas, organisatoriskt eller, i vart fall, med riktade anslag. Oroande är också att inget sägs om domarnas cirkulation som i praktiken har varit ett hinder mot specialisering på patentmål i tingsrätt och hovrätt.

Utredningsbehov; myndighetsbeslut m m

Som NDM redan framhållit gäller Ds:ens förslag en komplex materia med delvis olika reformbehov på berörda områden. En rad frågor behöver belysas och utredas ytterligare (se ovan).

I Ds:en (avsnitt 6.7) aviseras en utredning om i vad mån Konkurrensverket ska kunna självt bestämma om sådant som idag fordrar domstolsbeslut (förvärvsförbud, gryningsråder, konkurrensskadeavgift m m). Samtidigt har Konsumentombudsmannen tillskrivit regeringen med motsvarande förslag.

I Ds:en sägs (s 209) att frågan om vad som kan läggas under myndighetsbeslut inte är oproblematisk, något man lätt kan instämma i. Skulle emellertid en övergång till en sådan ordning ske, helt eller delvis, återverkar detta på instanskedjan, bl a. Utifrån det framlagda förslaget skulle då uppstå, inte tre, utan fyra instanser mer allmänt på marknadsrättens område, låt vara att det föreslås en ventil till HD.

NDM vill understryka att om den övervakande och ingripande myndigheten också ska kunna döma i saken genom beslut är det en absolut förutsättning att dessa beslut kan överklagas i en snabb och effektiv ordning. Myndighetens bedömningar och beslut måste vara underkastad en reell och auktoritativ domstolskontroll. Fyra instanser framstår inte som ett alternativ, jfr ovan om instanskedjans längd, förvärv, samt HDs roll.

Enligt NDMs uppfattning är det bakvänt att, som föreslås, först införa en ny organisation och ordning och därefter utreda sådant som har strukturell betydelse. Det bör förstås ske tvärtom.

En annan fråga som borde studeras närmare är om marknadsföringsmål mellan enskilda parter inte hellre skulle vara dispositiva, än som nu indispositiva.

NDM kan tillstyrka att kumulation ska kunna ske på sätt som föreslås i Ds:en (avsnitt 11.2.1), men menar även här att ytterligare möjligheter kan behövas, bl a när det gäller mål med s k blandade grunder. Detta bör också utredas.

Slutligen kan NDM tillstyrka Ds:ens förslag till preklusionsregler.

Namnet

Det föreslagna namnet Patent- och marknadsdomstol är otympligt och missvisande. NDM förordar istället den rättvisande och användbara beteckningen Marknadsdomstol.

Konsekvensanalys

I Ds:en finns ett avsnitt betecknat "Konsekvenser" (s 317 ff). Enligt NDMs uppfattning fyller detta inte ens lågt ställda krav på konsekvensanalys. Anslaget är ett rent domstolsperspektiv och i övrigt påstås blankt att förslaget inte påverkar företagande eller konkurrens. Den sida som ägnas effekter för företagen används till att bagatellisera den tidsutdräkt som orsakas av de förlängda instanskedjorna. Underkänt. Även detta utgör ett skäl för omtag i frågan.

NÄRINGSLIVETS DELEGATION FÖR MARKNADSRÄTT

Tina Wahlroth
tf Ordförande

NDMs medlemmar

BIL Sweden

(BIL Sweden – manufacturers/importers of cars, trucks & buses)

Direkthandelns Förening

(Swedish Direct Selling Association)

Finansbolagens Förening

(Association of Swedish Finance Houses)

Företagarna

(Swedish Federation of Business Owners)

IAB Sverige

(Interactive Advertising Bureau, IAB Sweden)

Kontakta

(Swedish Contact Center Association)

Lantbrukarnas Riksförbund

(Federation of Swedish Farmers)

Läkemedelsindustriföreningen

(Swedish Association of the Pharmaceutical Industry)

Motorbranschens Riksförbund

(Swedish Association for Motor Retail Trades and Repairs)

Spelplan – ASGD (Dataspelsbranschen)

(Swedish Games Industry)

Stockholms Handelskammare

(Stockholm Chamber of Commerce)

SWEDMA

(Swedish Direct Marketing Association)

Svensk Distanshandel

(Swedish Distance Sellers (SDS))

Svensk Försäkring

(Insurance Sweden)

Svensk Handel

(Swedish Trade Federation)

Svenska Bankföreningen

(Swedish Bankers' Association)

Svenska Franchiseföreningen

(Swedish Franchise Association)

Sveriges Marknadsförbund

(Swedish Marketing Federation)

Sveriges Annonsörer

(Association of Swedish Advertisers)

Sveriges Kommunikationsbyråer

(Swedish Association of Communication Agencies)

Svenskt Näringsliv

(Confederation of Swedish Enterprise)

TidningsUtgivarna TU

(Swedish Media Publishers' Association)

Tobaksleverantörsföreningen

(Swedish Tobacco Association)

Samarbetsavtal med:

Coop Sverige

NDMs ordförande: Anna-Karin Smedberg, Svensk Handel

NDMs vice ordförande: Tina Wahlroth, Kontakta

Adress:

NDM

c/o Kontakta (fd SCCF)

Box 1029

171 21 Solna

Tel: 0735- 66 55 22

E-post: tina.wahlroth@kontakta.se